

Herders in de Zwinstreek

Schapers en landschap in beeld

Tot halfweg de vorige eeuw werden de dijken en schorren in de Zwinstreek begraasd door schaapskuddes met een herder. Daardoor bleef het landschap open. Ook vandaag zorgen schapen, al dan niet geherderd, op de dijken van het Zwin en langs de Damse vaart voor het natuurbeheer. Het is de ideale manier om een gevarieerd landschap te krijgen en te behouden.

In deze expo ga je mee op pad met de herders van de vorige eeuw en nu. Je passeert langs de Zwinvlakte, de omringende dijken, de Kleyne Vlakte en de Damse vaart. Stap mee met natuurfotograaf Misjel Decler en ontdek hoe het Zwinlandschap evolueerde.

'Herders in de Zwinstreek' is een dubbeltentoonstelling. Breng ook een bezoek aan de expo 'Schaapjes op het droge' in Sincfala, Museum van de Zwinstreek. Je duikt er in de geschiedenis van de schaapherders uit de regio.

Schapen en runderen in de Zwinvlakte

Schapen en runderen van landbouwers uit de omgeving begraasden tot 1960 de Zwinvlakte. Vanaf 1980 verzandde en vergraste het gebied sterk waardoor de biodiversiteit achteruit ging. Door het wegvallen van de begrazing werden grote stukken van de Zwinvlakte overwoekerd door strandkweek. De typische planten van de schor, gebied dat enkel overstroomt bij springtij, kregen het daardoor moeilijk om zich te handhaven.

Om de vegetatie te herstellen en op een duurzame manier te beheren, legde het Agentschap voor Natuur en Bos in 2014 twee afgebakende zones voor begrazing aan. In het grootste begrazingsblok helpen runderen de natuur een handje. In het westelijke blok grazen schapen en soms geiten. Runderbegrazing doorbreekt de overheersing van strandkweek. Schapen houden de grasmat kort en geiten helpen om struiken in te perken. Op die manier krijgen planten zoals schorrenkruid, zeekraal en lamsoor opnieuw de kans om zich te ontwikkelen.

Grazen op de Kleyne Vlakte

In 1929 werd een burgerlijk vliegveld aangelegd op de Kleyne Vlakte in het Zwin. Een schaapskudde van een landbouwer uit de buurt graasde het vliegveld af onder toezien van een herder. Bij de start van WO II kwam het terrein in handen van de Belgische luchtmacht. Na Duitse luchtaanvallen in mei 1940 veroverden de Duitsers het vliegveld en breidden het in westelijke richting uit tot 150 ha. Na WO II baatten Sabena, KLM en British Airways de luchthaven uit. Toen de concessie verliep in 1959 werden alle gebouwen afgebroken. Er kwam een kartingcircuit dat bleef bestaan tot eind jaren 1990.

In 2002 kocht de Vlaamse overheid het gebied aan. Twee Europese projecten herstelden de natuur en het landschap in de Kleyne Vlakte. Om de herstelde natuur te behouden, grazen vandaag Koniks, Schotse hooglanders, Shetlandpony's, schapen en duingeiten de Kleyne Vlakte af. Door de combinatie van deze dieren ontstaat een afwisselend landschap wat zorgt voor een hoge biodiversiteit.

Grazen op de Kleyne Vlakte

Herders langs de Damse Vaart

De Damse Vaart, het kanaal dat Brugge met Sluis verbindt, omvat het typische landschap van de Zwinpolders. Vlakke open tot halfopen agrarische gebieden doorsneden door dijken en kanalen, geaccentueerd door bomenrijen. De kanaalbeplanting met opgaande populieren langs de Damse Vaart

is uitzonderlijk omwille van de verscheidenheid aan oude en recentere Canadapopulieren. De vaart en zijn bomenrijen zijn dan ook beschermd als monument.

Tot halfweg vorige eeuw liepen herders met schaapskuddes langs de kanaaldijken van de Damse Vaart. Vanaf 1982 nam de provincie West-Vlaanderen met tussenpauzen herders in dienst om de oevers te begrazen. De opzet was drieledig. De kudde verving het maaien van de bermen, de herders met schapen waren toeristisch attractief en de dijkvegetatie bleef gevarieerd. Tot en met vandaag stellen de provincie en de Vlaamse Waterweg een herder te werk voor het natuurbeheer langs de Damse Vaart.

Schaapherders op de dijken

De herders in de Zwinstreek maakten vroeger met hun schaapskuddes dankbaar gebruik van de dijken. De dijken vormden een veilige, droge weg naar de schorren en een goede vluchtplaats bij hoog water. Ze waren ook geschikt als graasgrond. De vroegere Schapersdijk en de Hazegraspolderdijk waren de meest begraasde dijken. Ze waren tot 1950 de vaste route voor de herder met zijn schaapskudde op weg naar het vliegveld en het Zwin.

Ook de Internationale Dijk, aangelegd in 1872, werd regelmatig begraasd. In 2019 werd deze dijk doorbroken en vervangen door een nieuwe dijk rond het uitgebreide Zwin. Langs de nieuwe Internationale Dijk grazen er sinds kort schapen. Ze zorgen voor meer variatie in de vegetatie, een betere doorworteling en dus stevige dijken.